

ПРО РОБОТУ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ З ПРОБЛЕМИ «ОЛЬВІЯ ТА ЇЇ СІЛЬСЬКА ОКРУГА»

С. О. Беляєва, В. В. Крапівіна

З метою концентрації зусиль по збереженню всесвітньо відомих пам'яток античної цивілізації — Ольвії, поселення на о. Березань, численних поселень та некрополей сільської округи, розташованих в Миколаївській області, з ініціативи дирекції Інституту археології АН УРСР створено координаційну Раду «Ольвія та її сільська округа». Вперше, у країні вона об'єднала не лише науковців та фахівців з музейної справи, членів Товариства охорони пам'яток, але й представників радянських виконавчих структур обласного, міського та місцевого рівня, суспільних організацій тощо. Головою Ради призначено заступника директора ІА АН УРСР по науковій роботі, члена-кореспондента АН УРСР С. Д. Крижицького.

Перше засідання відбулось 17 січня 1991 р. у с. Парутині Очаківського району Миколаївської області, де розташована відома пам'ятка античного світу — місто-держава Ольвія. Зараз тут історико-археологічний заповідник «Ольвія» ІА АН УРСР.

До складу Ради увійшли і взяли участь у першому засіданні науковці Інституту археології АН УРСР та ряду інших установ, які займаються античністю, і, перш за все, проблемами Ольвії та її округи. Це провідний науковий співробітник державного Ермітажу, к. і. н. Я. В. Доманський (м. Ленінград), ст. н. с. Інституту Загальної історії АН СРСР, д. і. н. Ю. Г. Виноградов (м. Москва), зав. відділом Херсонського історико-археологічного заповідника к. і. н. М. І. Золотарьов (м. Севастополь). Всебічну допомогу та підтримку в організації і проведенні засідання Ради надав замісник голови Миколаївського

облвиконкому А. Д. Коваль. Активну участь у роботі Ради взяли: представник Міністерства культури УРСР, заступник начальника відділу охорони пам'яток В. М. Погорелий, керуючий відділом управління культури Миколаївського облвиконкому В. С. Лоскутніков, його заступник М. Б. Козир, ст. н. с. Миколаївського краєзнавчого музею І. О. Снитко, інші працівники музею, заступник голови Очаківського райвиконкому М. Т. Мельник, голова міськвиконкому м. Очакова Ю. М. Іщенко, секретар РК КПУ В. М. Вотінцев, головний архітектор області П. О. Казмирчук, голова виконкому Парутинської сільської ради О. П. Крук, працівники Товариства охорони пам'яток, вчителі історії, краєзнавці, представники засобів масової інформації, всього понад 40 чоловік.

У доповіді С. Д. Крижицького «Цілі та завдання координаційної Ради з проблеми «Ольвія та її сільська округа» зосереджено увагу на трьох основних пакунках завдань: плануванні та координації наукової тематики і розкопок, які здійснюються за бюджетні асигнування; планування та здійснення охоронних розкопок з госпдоговірною фінансування; консервації і музеєфікації відкритих об'єктів; створення раціональної системи використання пам'яток античної археології з врахуванням їх наукового та експозиційного значення. Цікавою є пропозиція про створення акціонерного товариства, за допомогою якого стане можливим фінансування охорони пам'яток, консервації, реставрації та охоронних розкопок, об'єднання зусиль всіх зацікавлених організацій та установ.

У доповіді С. О. Беляєвої «Про стан зберігання археологічних джерел в УРСР та завдання регіональних досліджень в галузі джерелознавства» проаналізовано

основні тенденції у стані та розвитку справи зберігання археологічних пам'яток, висунуто комплекс конкретних пропозицій щодо організації цієї справи на нових принципах в цілому та у даному регіоні.

У доповіді В. В. Крапівіної «Консервація та музеєфікація античних пам'яток Нижнього Побужжя. Стан та проблеми» розглянуті основні напрямки робіт по консервації та музеєфікації Ольвії, відмічено, що вони потребують розширення, але для цього необхідні значні кошти та об'єднання зусиль всіх зацікавлених організацій. Ще більші проблеми пов'язані з античними поселеннями та могильниками ольвійської округи, на яких роботи по консервації та музеєфікації досі не проводилися, більш того, має йти мова про їх збереження від повного знищення. Краї з них могли б увійти до складу унікального туристичного маршруту по різноманітних археологічних пам'ятках Миколаївщини.

У доповіді Я. В. Доманського «Про консервацію та музеєфікацію античного поселення на о. Березань» йшлося про унікальність цього поселення, яке є найдавнішим античним поселенням на території УРСР, про колекцію унікальних археологічних матеріалів з Березані, яка зберігається в Ермітажі, а також про стан цього поселення та необхідні заходи, які треба негайно прийняти для його збереження.

У доповіді «Проблеми охорони пам'яток античного часу сільськогосподарської округи Ольвії» І. О. Снитко переконливо описав аварійне становище більшості пам'яток, перелічив ті з них, які загинули останнім часом в результаті будівельної діяльності в області, підкреслив необхідність об'єднання зусиль всіх зацікавлених організацій та органів місцевої влади для збереження існуючих пам'яток. Для цього також необхідно прийняти новий закон про охорону та використання пам'яток історії та культури УРСР.

Із станом Ольвійського заповідника, перспективами його розвитку на підставі нещодавно розробленого інститутом «Гипрогор» генерального плану присутніх познайомив директор заповідника А. І. Кудренко. Члени Ради та гості оглянули ділянки, де застосовувались методи консервації та реставрації, музеєфіковані об'єкти, виставку археологічних знахідок останніх років та наукових праць співробітників Ольвійської експедиції ІА АН УРСР. Потім відбулось обговорення найближчих завдань координаційної Ради, перш за все охорони, консервації, реставрації та використання археологічних пам'яток, відмічена необхідність значного покращення нау-

ково-популяризаційної діяльності та ін. У Рішенні, прийнятому Радою, відзначається, що завдяки розпорядженню Ради Міністрів УРСР № 105 від 02.03.1988 р. та постанові Бюро Президії АН УРСР № 225-Б від 20.05.1988 р. створені реальні передумови розвитку заповідника «Ольвія». Останнім часом у заповіднику значно покращилась робота з консервації та реставрації будівельних залишків, здійснено апробацію чотирьох методик з їх проведення. Найбільш ефективно виявилась методика, розроблена в МХТІ ім. Менделєєва, апробована в Горгіпії, умови існування якої дуже схожі з Ольвією; виконані роботи з перебудови та благоустрою входів до склепів курганів Зевсу, Єврісівіч та Арети тощо, побудовано інформаційний стенд та в'їзд до заповідника, приміщення для камеральної обробки археологічних матеріалів, креслярська, відбудовано фасад нового будинку музею, закінчуються роботи з оформлення його інтер'єру, завершено будівництво кафе для співробітників та екскурсантів. Всі роботи виконуються з врахуванням Генерального плану благоустрою. Крім того, пророблено деякі варіанти захисту території пам'ятки від наступу лиману. Розпочато планомірну роботу з впорядкування археологічних фондів, завершено інвентаризацію музею та ін.

Згідно з науковими планами заповідника, польові дослідження розраховані, насамперед, на рятувні та охоронні розкопки тих частин городища, яким загрожує загибель від ерозії, зсувів, або тих, характер архітектурно-будівельних залишків яких не потребує значного розширення. Насамперед це стосується впровадження передових технологій консервації та реставрації, створення інфраструктури, в тому числі будівництва житлових та службових приміщень. Крім того, Рада визначила незадовільне становище, яке склалося у справі охорони археологічних пам'яток Нижнього Побужжя. Має місце їх масове руйнування під впливом природних факторів та господарської діяльності. У важкому стані перебуває унікальна, найраніша пам'ятка античності — поселення на о. Березань.

У зв'язку з необхідністю розроблення комплексу заходів щодо рятування та охорони пам'яток регіону, Рада вважає за необхідне звернутись до всіх зацікавлених організацій та установ, а саме: відповідно до постанови Ради Міністрів УРСР від 01.10.1991 р. № 349 вжити такі заходи: вилучити з польового сівобігу території пам'яток Ольвійської хори, посилити кон-

троль за охороною цих пам'яток; рекомендовано також Відділу охорони пам'яток при МКМ подати та скоректувати з ІА АН УРСР план-графік земляних та будівельних робіт у зоні розташування пам'яток на 1991—1995 рр.; ІА АН УРСР підготувати визначення балансової вартості пам'яток, в першу чергу Ольвії та Березані; вирішувати всі питання господарської діяльності у зонах пам'яток з обов'язковою участю АН УРСР та державних органів охорони пам'яток; підтримати пропозицію Інституту «Гипрогор» про включення Березанського поселення у склад заповідника «Ольвія»; з метою забезпечення збереження природно-історичного середовища визнано доцільним Миколаївському облвиконкому встановити спеціальний режим відвідування Березані туристськими групами; запропоновано також розгорнути широку популяризаційну діяльність: видання буклетів, проспектів, створення комерційної пересувної виставки археологічних матеріалів з залученням найбільш цікавих зразків з колекції Ольвійського заповідника, ІА АН УРСР, Державного Ермітажу. Важливою ланкою визначено проведення робіт по створенню екскурсійно-туристичної інфраструктури: для цього має сенс проробити питання про організацію акціонерного товариства, впорядкувати і забезпечити інтенсивний розвиток сувенірно-рекламного виробництва з відрахуванням частини прибутків на охорону та музеєфіка-

Одержано 01.04.91

цію пам'яток Ольвійської округи. Вважати за необхідне всі плани по створенню туристської інфраструктури узгоджувати з ІА АН УРСР, з наданням останнім науково-методичної допомоги всім організаціям майбутнього акціонерного товариства.

В процесі роботи була впорядкована також структура координаційної Ради, у складі якої створено п'ять секцій за напрямками діяльності, а саме: популяризації та пропаганди пам'яток археології та історії (керівник — А. Д. Коваль, замісник голови Миколаївського облвиконкому), реставраційно-консерваційних робіт на пам'ятках археології (керівник — В. В. Крапівіна, к. і. н., зам. начальника Ольвійської археологічної експедиції ІА АН УРСР), охорони пам'яток сільської округи Ольвії (керівник — І. О. Снитко, ст. н. с. Миколаївського краєзнавчого музею), розвитку інфраструктури (керівник — Н. Т. Мельник, зам. голови Очаківського райвиконкому), сувенірного виробництва (керівник — Ю. М. Іщенко, голови міськвиконкому м. Очакова).

Прийнято рішення підготувати перспективні плани роботи секцій та Ради в цілому, надрукувати матеріали першого засідання препринтом.

Наступне засідання Ради відбудеться влітку 1991 р. Воно буде присвячено проблемам подальшого дослідження, охорони, консервації, реставрації, музеєфікації та використання Березанського поселення.

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРІВ!

До 95-річчя Марії Іванівни Вязьмітіної

22 квітня 1991 року виповнилось 95 років відомому радянському вченому, талановитій дослідниці сарматських та пізньоскіфських старожитностей України, мистецтвознавцю та антикознавцю Марії Іванівні Вязьмітіній — кандидату історичних наук, лауреату Державної премії УРСР.

М. І. Вязьмітіна народилася в с. Крупнодеринці Бердичівського району Київської області, в сім'ї службовців. По закінченні Фундуклеевської жіночої гімназії в Києві вона, золота медалістка, навчалася на історико-філологічному факультеті Київських Вищих жіночих курсів, слов'яно-руське відділення яких закінчила 1922 р. із ступенем кандидата філологічних наук. Ще навчаючись на Курсах, Марія Іванівна